

PPOR. JAN SIEWIERA „WICHER”

Żołnierz Narodowych Sił Zbrojnych i Konspiracyjnego Wojska Polskiego

Krzysztof Pięciak

„Jak myśmy wrócili z Niemiec, to on nas chyba dwa razy odwiedził na Kuźnicy. Janek był dowódcą całej jakiejś grupy i mieli samochód, gazik amerykański i jeździli po okolicach. A potem zrobili na nich obławę i go zabili...” – wspominał swojego najstarszego brata po sześćdziesięciu pięciu latach Marian Siewiera. Na tym, że Jan był w partyzantce, dowodził jakąś grupą, oraz że w 1947 r. zginął niedaleko swego rodzinnego domu, do niedawna kończyła się wiedza rodziny Siewierów¹. Dziś, po przebadaniu archiwów i rozmowach z ludźmi, którzy go znali, można odtworzyć losy ppor. „Wichra” – żołnierza Narodowych Sił Zbrojnych, Armii Krajowej i Konspiracyjnego Wojska Polskiego.

Jan Siewiera urodził się 9 maja 1922 r. w Szczepanach, małej wsi w gminie Mierzyce, koło Działoszyna. Był najstarszym synem Stefana i Franciszki z d. Świątek; w pięć lat później, w roku 1927, urodził się kolejny ich syn, Zygmunt, w 1929 r. Tadeusz, a w 1935 Marian. Siewierowie mieszkali w Kuźnicy Kaszewskiej koło Bełchatowa. Gdy najstarszy Janek rozpoczął naukę w szkole, młodsi bracia, razem z koleżanką Weroniką, pomagali rodzicom w gospodarstwie, m.in. pasali owce na łąkach między Kuźnicą a leżącym za zakrętem drogi przysiółkiem Nowy Janów. Stefan Siewiera, chcąc poprawić sytuację materialną rodziny, wyjechał w latach trzydziestych do Francji, gdzie z grupą Polaków pracował w kopalni w okolicy Lille. Janek uczył się dobrze, zdążył skończyć dwie klasy gimnazjum, był dumą swych rodziców, podobno nawet chciał zostać nauczycielem. W okolicy miał dziewczynę, której marzenia były podobne; po wojnie uczyła młodszych braci Siewierów².

Sytuacja zmieniła się całkowicie po 1 września 1939 r. Niedługo po wybuchu wojny do Kuźnicy Kaszewskiej wkroczyli Niemcy: „Potupali podkutymi buciorami i poszli

¹ Relacja Mariana Siewiery z 10 III 2011, w zbiorach autora.

² Relacje Mariana Siewiery z 1 X 2011, 19 X 2013, 23 XI 2013, 1 XII 2013; relacja Weroniki C. z 13 VII 2013, w zbiorach autora.

Jan Siewiera – fot. z kenkarty z 1943 r.

dalej”³. Choć o pobliskie miejscowości toczyły się walki, wojna ominęła okolice Kuźnicy. Pod koniec 1939 lub na początku 1940 r. do rodziny Siewierów przyszła informacja, że zostaną wywiezieni na roboty do Niemiec. Wyjechali w trójkę: Stefan, Franciszka i najmłodszy syn, Marian. Starsi bracia mieli zamieszkać u swojego kuzyna Felka i rodziny w miejscowości Szczepany. Dwie rodziny z Kuźnicy: Siewierów i Mielczarków wywieziono do miejscowości Schwarzenhof w Meklemburgii. Pracowali w majątku Kurta Hermanna. Wiosną 1946 r., po długiej podróży, wrócili do Polski, do Kuźnicy Kaszewskiej, domu i do synów – dwóch⁴.

Najstarszy z braci zniknął. Nikt z mieszkańców Kuźnicy Kaszewskiej nie zapamiętał, kiedy dokładnie do wsi zaczęli przychodzić Niemcy i pytać o Jana Siewierę. Mieszkał on nie w domu rodziców, ale w Szczepanach u rodziny Świątków (jeden z gospodarzy, Michał Świątek, był bratem Franciszki, matki Jana). Jedną z niewielu rzeczy,

którą z tego okresu zapamiętano, to szafa: wielka i dwudrzwiowa, z podwójną ścianą tylną, pozwalającą skrywać polski mundur z gwiazdką podporucznika⁵.

Nie wiadomo, kiedy Jan Siewiera przeniósł się ze Szczepan „do lasu”. Mieszkańcy tej miejscowości pamiętają, że już jako partyzant często tam przychodził: „w mundurze bywał, w copce furazce z orłem”⁶. Najczęściej odwiedzał rodzinę Świątków oraz mieszkających po drugiej stronie drogi Tasarzów. Miał tam dziewczynę, Eleonorę Tasarz, zwaną Leosią. Jedną z mieszkanki Szczepan wspominała: „Był tu Siewiera, przychodził do Leosi, bawił się z nami – dziećmi i malował. Och, jak pięknie on malował!”. Pamięta też, że „do tamtych [Tasarzów – przyp. K.P.] przychodził Siewierka i się szybko pobudowali, a myśmy mieszkali dalej w oborach” (część domów w Szczepanach została zniszczona podczas wojny)⁷. Wiadomo także, że w okresie okupacji Siewiera zajmował się handlem żywnością⁸.

Jak wynika z akt śledztwa, prowadzonego przeciwko Janowi Siewierze w 1945 r., podczas wojny był on żołnierzem Narodowych Sił Zbrojnych⁹. Choć nie wiadomo na

³ Relacja Mariana Siewiery z 1 XII 2013, w zbiorach autora. Tu i we wszystkich dalszych cytatach ze źródeł zachowano oryginalną składnię, pisownię i interpunkcję.

⁴ Historię rodziny Siewierów i ich pobyt w Schwarzenhofie, a także odkrywanie tej historii po latach przez Mariana Siewierę i jego podróż do Schwarzenhofu w 2001 r. opisuje szczegółowo W. Pięciak w artykule: *Mariana Siewiery morze za wzgórzem*, „Tygodnik Powszechny” 2003, nr 44.

⁵ Relacja Weroniki C. z 13 VII 2013; relacje Ewy Świątek, Michała Świątki, Mariana Siewiery z 7 VIII 2011, w zbiorach autora.

⁶ Relacja Janiny Tasarz z 7 VIII 2011.

⁷ Relacje Władysława Tasarza, Janiny Tasarz, Władysława Jerząba z 7 VIII 2011; relacja Teresy Wąż z 28 VIII 2015, w zbiorach autora.

⁸ IPN Ki 8/317, Akta sprawy Świątki Jana s. Grzegorza, Świątek Sabiny c. Jana, Bogusa Eugeniusza s. Zygmunta, Bogus Genowefy c. Jana, Kiepurzy Czesława s. Jana [dalej: Ki 8/317], Protokół przesłuchania podejrzanego Czesława Kiepurzy z 26 III 1947, k. 158-161.

⁹ Zob. IPN BU 823/45, Akta w sprawie Siewiera Jan vel Karczewski Jan s. Stefana (dalej: BU 823/45).

pewno, kiedy do nich wstąpił, istnieje pewna poszlaka: w pierwszym zeznaniu, zawierającym w większości fałszywe informacje, Siewiera powiedział, że „przysięgę składał w Warszawie «Torpedzie»” w 1942 r.¹⁰ Nie wiadomo, czy to prawda; faktem jest, że pseudonim „Torpeda” nosił Józef Kowalski, komendant gminny AK w Działoszynie, który miał także kontakt z działającymi w okolicy placówkami Narodowej Organizacji Wojskowej i jednocześnie był daleko spowinowacony z Siewierą. W okolicy Częstochowy i Wielunia funkcjonowały liczne struktury AK i NOW, w wielu miejscach przenikające się wzajemnie¹¹.

Jak wynika z zeznań Siewiery oraz osób, które wraz z nim były w partyzantce, latem 1944 r. był on żołnierzem oddziału leśnego NSZ dowodzonym przez porucznika „Czecha” i skończył konspiracyjną szkołę podoficerską. W oddziale zdobył stopnie kaprała podchorążego, plutonowego, a jesienią 1944 r. podporucznika. Miał też fałszywą kenkartę na nazwisko Jan Karczewski („prawdziwy” Jan Karczewski bronił Częstochowy podczas konfederacji barskiej), wydaną „oficjalnie” w czerwcu 1943 r.¹² Nie wiadomo zbyt wiele na temat oddziału „Czecha”, nie ma nawet pewności, jak naprawdę nazywał się jego dowódca. Większość opracowań i dokumentów, w tym sporządzanych przez byłych żołnierzy NSZ z oddziałów „Czecha” i Władysława Kołacińskiego „Żbika”, podaje nazwisko Czesław Rudnicki¹³, ale pojawiają się także wersje: Czesław Konstanty Krej-Kaczorowski¹⁴, Swiniarski¹⁵, Zybczynski (Żybczyński, Zybczyński)¹⁶. Porucznik „Czech” był żołnierzem konspiracji narodowej w okręgu Częstochowa. Według relacji „Żbika” w grudniu 1943 r. „spalony” na terenie okręgu „Czech” przybył do jego oddziału z rozkazu komendanta powiatu Włoszczowa kpt. Kazimierza Olejniczaka „Hiszpana” z zadaniem przejęcia dowodzenia. Doszło do konfliktu między oficerami, który zakończono, przydzielając „Czecha” na stanowisko komendanta powiatu Włosz-

¹⁰ IPN BU 823/45, Protokół przesłuchania podejrzanego Jana Karczewskiego, k. 13.

¹¹ Pamiętnik Józefa Kowalskiego „Torpedy”, mps, w zbiorach rodziny Łakomych; „Informacja monograficzna miejscowości Działoszyn i okolicy w latach 1939-1946”, oprac. F. Jeżak, F. Merdał, Działoszyn 1979, mps w zbiorach rodziny Łakomych; W. Jaskuński „Wroniec”, *O działalności niepodległościowej na Ziemi Wieluńskiej. 1939-1953*, Wieluń 1994, s. 41, 114.

¹² IPN BU 823/45, [kwestionariusz bez tytułu], k. 5; Protokół przesłuchania podejrzanego Jana Karczewskiego, k. 18-20; Protokół przesłuchania świadka Zygmunta Kępy [właśc.: Kempy], k. 21; Protokół przesłuchania świadka Kępa Otylii, k. 22; Kennkarta Jana Karczewskiego, k. 34-40.

¹³ Zob. m.in. W. Kołaciński „Żbik”, *Między młotem a swastyką*, Warszawa 1991, s. 244; *Pamięci Narodowych Sił Zbrojnych we Włoszczowskim* (praca zbiorowa), Włoszczowa 2011, s. 42-43; *Noty biograficzne oficerów Brygady Świętokrzyskiej Narodowych Sił Zbrojnych*, oprac. Cz. Brzozza, [on-line:] http://www.sowiniec.com.pl/php/3_p_podziemna.php?ID3=358&s=11&li=1&sort=K_OPS#42649 (30 VI 2015); „Apel poległych sporządzony na spotkaniu kombatanckie byłych żołnierzy NSZ”, kopia w zbiorach autora. Zdaniem badacza dziejów NSZ Leszka Żebrowskiego Czesław Rudnicki to jeden z pseudonimów „Czecha”, gdyż w dokumentach NSZ występuje on także pod pseudonimem „Czech Rudnicki”. Zob. np. *Struktura terenowa i obsada Inspektoratów (Obszarów) i Okręgów NSZ do rozłamu*, [on-line:] <http://www.dws-xip.pl/PW/formacje/pw2054.html> (30 VI 2015); dyskusja na Forum Inne Oblicza Historii, [on-line:] <https://forum.ioh.pl/viewtopic.php?p=460623> (30 VI 2015), wniosek do mjr. Jana Wybranowskiego „Radosza”, w zbiorach Leszka Żebrowskiego.

¹⁴ IPN Ka 057/240, t. 1, Banda terrorystyczno-rabunkowa NSZ – grupa „Czecha” działająca na terenie pow. Częstochowa (dalej: Ka 057/240, t. 1), Kwestionariusz osobowy, k. 8.

¹⁵ IPN Ld 011/2427, Materiały dot.: Łuźniak Adam (dalej: Ld 011/2427), Pismo do kierownika sekcji informacyjnej Bryg. Art. P./Panc., k. 42.

¹⁶ Ibidem, Raport z podróży służbowej po sprawie por. Łuźniaka Adama, k. 82.

Jan Siewiera (z ręką na temblaku) – jesień 1944

czowa¹⁷. Tymczasem już od września 1943 r. miał on być dowódcą konspiracyjnej szkoły podchorążych – operującej w powiecie włoszczowskim¹⁸. Oddziały „Czecha” i „Żbika” działały na tym samym terenie i utrzymywały ze sobą kontakty. Część partyzantów z podchorążówki „Czecha” dołączyła do oddziału „Żbika” i wraz z nim do Brygady Świętokrzyskiej NSZ. W maju 1944 r. komendantem powiatu Włoszczowa został por. „Mnich” (NN), a pod koniec czerwca „Czech” przejął dowództwo nad oddziałem leśnym por. Włodzimierza Wilczyńskiego „Włodka”. Oddział wykonywał akcje bojowe przeciwko Niemcom, m.in. na stację kolejową i pociąg w Koniecpolu (prawdopodobnie 20 lub 21 czerwca 1944 r.). Pod koniec października oddział „Czecha” przeniósł się z powiatu włoszczowskiego w rejon lasów herbskich i tam na początku listopada został rozproszony „na meliny”¹⁹.

¹⁷ W. Kołaciński „Żbik”, *op. cit.*, s. 122-123. Według wspomnień Kołacińskiego por. „Czech” miał rozkaz objęcia funkcji oficera szkoleniowego; nie chcąc zostać podwładnym „Żbika” (który wówczas był podporucznikiem), wymógł na kpt. „Hiszpanie” wydanie rozkazu objęcia dowództwa. Żołnierze „Żbika” mieli wtedy wysłać do Komend Powiatu i Okręgu pisma z żądaniem przywrócenia dowództwa Kołacińskiemu. Spór załagodził i rozstrzygnął dopiero wysłany z Komendy Okręgu ppor. Piotr Kościelny „Maciej”. Autorowi nie udało się odnaleźć relacji ani dokumentów przedstawiających to wydarzenie z innego punktu widzenia.

¹⁸ *Pamięci Narodowych Sił Zbrojnych...*, s. 42-43. Według „Żbika” zorganizowanie podchorążówki nastąpiło później, w lutym 1944 r.

¹⁹ IPN Ld 011/2427, Oświadczenie Czesława Łuźniaka, k. 227-232; *Pamięci Narodowych Sił Zbrojnych...*, s. 29-30, 77; W. Kołaciński „Żbik”, *op. cit.*, s. 149-155; W. Borzobohaty, „Jodla”. *Okręg radomsko-kielecki AK 1939-1945*, Warszawa 1988, s. 505; *Struktura terenowa i obsada per-*

Jesienią 1944 r. Jan Siewiera został ranny w lewą rękę. Wkrótce później razem z kolegami i łączniczką zrobili sobie pamiątkową fotografię. Podpisali ją „partyzancka pamiątka”, a „Wicher” wysłał ją do bliskich; jest to jedno z dwóch zdjęć, jakie rodzina zachowała po jego śmierci²⁰. Podczas przejścia linii frontu prawdopodobnie znajdował się w Częstochowie, gdzie leczył ranę.

11 kwietnia 1945 r. na stacji kolejowej w Częstochowie Jan Siewiera został zatrzymany przez funkcjonariusza Służby Ochrony Kolei. Był w mundurze i z pistoletem Vis. Odstawiono go do Miejskiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Częstochowie i rozpoczęto śledztwo przeciwko „Janowi Karczewskiemu”. Podczas pierwszego przesłuchania (lub pierwszych – karty nie są datowane) podał swoją konspiracyjną „legendę”: twierdził, że urodził się w 1918 r., był handlarzem, w 1939 r. uczył się w szkole podoficerskiej w Lesznie, walczył w kampanii wrześniowej w szeregach 55 pp, zaprzysiężony do AK w 1942 r. przez plut. „Torpedę” i por. „Halinę”²¹, podczas okupacji był łącznikiem, a później oficerem 180-osobowego oddziału partyzanckiego²². Podczas następnych przesłuchań podtrzymywał, że był dowódcą 25-osobowego oddziału AK walczącego z Niemcami, pistolet zdobył na wrogu, stopień otrzymał w lesie, a do Częstochowy przyjechał zgłosić się do Rejonowej Komendy Uzupnień. Zeznawał, że po przejściu frontu zgłosił się do rosyjskiego oficera mjr. Kornokowa, który mianował go dowódcą milicji, ochraniającej w miejscowościach Popów i Zawady magazyny przed niedobitkami wojsk niemieckich²³. Przy okazji najwyraźniej kpił z przesłuchujących, niepotrafiących zapisać poprawnie najprostszych słów (zapis w protokole: „skont osk miał ruszne notatki?”), twierdząc na przykład, że w 1939 r. walczył pod Kutnem, gdzie został ranny w nos.

Istotnie, wiosną 1945 r. Siewiera był w Popowie. Zachowała się fotografia przedstawiająca grupę ludzi: Siewierę, jednego z jego kolegów (co ciekawe, wyglądającego na Rosjanina: ubranego w rosyjski waciak, czapkę uszankę, z bronią i... niemiecką parą radną szablą), mieszkańców Popowa i dwóch rosyjskich oficerów – mjr. Kornokowa i drugiego, w stopniu lejtnanta. Wykonano ją 15 marca 1945 r., prawdopodobnie przy wybudowanej w 1928 r. stacji kolejowej Miedźno koło Zawad²⁴.

Starsi mieszkańcy Popowa i Zawad dobrze pamiętają wiosnę 1945 r. Wspominają, że magazyny zlokalizowane były w budynkach młyna na skraju miejscowości. W okresie wojny Niemcy składowali w nich towary, głównie zboże, zebrane od miejscowej ludności. Na dwa-trzy tygodnie przed nadejściem frontu żołnierze uciekli, a ludzie zaczęli wynosić z magazynów co się dało, „odbierać to, co nam Niemcy nakradli”²⁵. Jeden z mieszkańców wspominał:

sonalna Dowództwa NSZ-AK od kwietnia 1944 r., [on-line:] <http://www.dws-xip.pl/PW/formacje/pw2056.html> (11 VI 2015); Archiwum prywatne Zygmunta Kempy „Zbyszka”, Dokumenty prywatne, Życiorys Zygmunta Kempy; Życiorys Zenona Walkowskiego; Oświadczenie świadka Wacława Ciniewskiego; relacja Zygmunta Kempy z 20 IX 2015, w zbiorach autora.

²⁰ Fotografia w zbiorach autora.

²¹ Jeśli przyjąć podaną wcześniej hipotezę, że część pseudonimów podawanych w „legendzie” przez Siewierę jest prawdziwa, to może chodzić o por./kpt. Tadeusza Górskiego „Halinę”, komendanta Obwodu Wieluń NOW i po scaleniu Obwodu Wieluń AK. W. Jaskuński „Wroniec”, *op. cit.*, s. 40-45.

²² IPN BU 823/45, Meldunek z 11 IV 1945, Postanowienie o wszczęciu śledztwa, [kwestionariusz bez tytułu], Zeznanie własne, k. 1-11.

²³ IPN BU 823/45, Protokoły przesłuchania z 23 i 24 IV 1945, k. 12-13.

²⁴ Fotografia w zbiorach autora.

²⁵ Cyt. z relacji Kajetana Smolarka z 27 VIII 2015, w zbiorach autora.

Alfons Olejnik „Babinicz”

Po nadejściu Sowietów dwóch zakwaterowano w sklepie Rocha Woźniaka. Major Kornakow i drugi, młodszy w stopniu lejtnanta, nazywano go Żydek. Raz jechał konno ulicą i spadł, bo tak pijany był. Obaj zajmowali się łącznością na zapleczu frontu. [...] Magazynami się nie szczególnie zajmowali, choć potem jacyś ludzie, chyba żołnierze, ich pilnowali. [...] Później pilnował ich sołtys Piotr Maroszek.

Pamiętali też młodego chłopaka z ręką na temblaku: „bywał tu w Zawadach «za Niemca» i później, chodził, ale bez munduru”. Pamiętają również, że zaraz po wojnie krążyli po okolicy jacyś partyzanci: „po wojnie przyszli raz partyzanci, chcieli nakraść żywności, zabrać świnie. Chcieli przespać się u mnie w domu, jeden z nich wlaź na łóżko, zepchnął mnie i zasnął”²⁶. W świetle powyższych relacji trudno powiedzieć, jaka była rzeczywista funkcja Siewiery w Popowie w marcu 1945 r.

Z innego źródła: *Informatora o nielegalnych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956*, wydane w 1964 r. tajnego opracowania, mającego być zbiorem informacji o podziemiu powojennym, wynika, że wiosną 1945 r. w północnej części powiatu częstochowskiego działało zgrupowanie NSZ „Kreta” (NN), liczące 150 żołnierzy²⁷. Autor – lub autorzy – zapisali, że szefem sztabu tego zgrupowania miał być Alfons Olejnik „Babinicz”, a jego łącznikiem Jan Siewierka „Wicher”. We współczesnych publikacjach dotyczących podziemia brak wzmianek o takim zgrupowaniu, warto jednak przytoczyć tę informację, gdyż Alfons Olejnik był niewątpliwie postacią ważną dla dalszych losów Jana Siewiery.

Sytuację osadzonego w areszcie Siewiery zmieniło zeznanie złożone 14 lipca 1945 r. przez Władysława Kardasa, partyzanta NSZ, który po wojnie był żołnierzem kilkusobowej grupy AK dowodzonej przez „Cezara” (NN). Zeznał on, że

porucznik pseudo Wicher [...] w maju po oswobodzeniu był w grupie Cezara, miał pseudo Wicher [...] mówił mi że pracuje w RKU i doradzał mi wówczas Wicher żebym wstąpił do szkoły podoficerskiej i czekał na jego rozkaz i wówczas z bronią w ręku udać się do bandy NSZ-tu i walczyć z obecnym ustrojem i okupantem sowieckim...²⁸

²⁶ Relacje Kajetana Smolarka, Wandy Słabej, Julii Koniecznej z 27 VIII 2015, w zbiorach autora. Relacje te są w dużym stopniu wiarygodne, szczególnie informacje o magazynach i Rosjanach. Jeden z relacjonujących ma tak dobrą pamięć, że był w stanie rozpoznać z imienia i nazwiska osoby stojące na zdjęciu z Siewierą i wszystkie nazwiska były zgodne z opisem na rewersie.

²⁷ A.W. Gała, *Niepodległościowe podziemie zbrojne Częstochowy i okolic 1944-1956*, Częstochowa 1993, s. 49, za: *Informator o nielegalnych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Biuro „C”, Warszawa 1964. Być może autor miał na myśli por. Kazimierza Poray-Wybranowskiego „Kreta”, oficera Brygady Świętokrzyskiej NSZ.

²⁸ IPN BU 823/45, Zeznanie W. Kardasa, k. 17. Władysław Kardas „Korfanty”, „Bandera” syn Władysława, ur. 30 XI 1926 r. Od czerwca 1944 r. należał do NSZ, a od 1945 r. do grupy „Cezara”, z którą uczestniczył w akcji ekspropriacyjnej na młyn w Ujeździe 18 V 1945 r., rozbrojeniu posterunku MO w Lipinach w nocy 17/18 V i odebraniu milicjantom dwóch samochodów. Werbował ludzi do grupy

Po uzyskaniu takiej informacji Urząd Bezpieczeństwa zaczął ponownie przesłuchiwać zatrzymanego. Tym razem zajął się tym oficer śledczy częstochowskiego UB Bolesław Sztymała. Paradoksalnie nie ma ich łączyło: Sztymała był rok młodszy od Siewier, urodził się w Borzykowej na południe od Radomska (zaledwie 50 km od Kuźnicy Kaszewskiej), przed wojną był harcerzem i członkiem Stronnictwa Ludowego. W 1944 r. dołączył do leśnej partyzantki. W 3 Brygadzie Armii Ludowej im. gen. Bema Sztymała ps. „Sęp” dosłużył się stopnia sierżanta. Należał do Polskiej Partii Socjalistycznej – Wolność Równość Niepodległość, po wojnie zapisał się do Polskiej Partii Robotniczej. Pracę w UB rozpoczął już w lutym 1945 r. i został starszym referentem sekcji IV, a w lipcu oficerem śledczym. Na tym właśnie stanowisku zetknął się z Janem Siewierą²⁹.

Przesłuchiwany przez Sztymała 15 lipca 1945 r. „Wicher” podał swoje prawdziwe nazwisko i dane. Zeznał, że po „wyzwoleniu” utrzymywał kontakt z NSZ przez rodzinę Otyli i Zygmunta Kempów³⁰ i „Rysia”³¹, a z organizacji zna Jaśka Ciepiela³², Władysława Kardasa, Grzegorza Cierpiała³³ i „Grzesia”³⁴. Miał w tym czasie

„Cezara”. Aresztowany 16 VII 1945 r., skazany przez Wojskowy Sąd Okręgu Łódzkiego w Łodzi 13 XI 1945 r. na karę 10 lat więzienia, utratę praw na pięć lat i przepadek mienia. Zob. IPN Ld pf 12/2090, Akta śledcze w sprawie przeciwko: Kardaś Władysław; IPN Ki 011/30, Sprawozdania dekadowe z pracy śledczej MUBP w Częstochowie dot. aresztowań 1945-1947, Sprawozdanie Sekcji VIII-ej za czas od 8.VII.1945 do 18.VII.1945 Miejskiego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Częstochowie, k. 9-10.

²⁹ IPN Ka 0181/199, Sztymała Bolesław s. Jana.

³⁰ Zygmunt Kempa „Zbyszko” ur. 9 IV 1923 r. w Częstochowie. Przed wojną ukończył szkołę powszechną i jedną klasę gimnazjum. Należał do harcerstwa i PW. W 1940 r. wywieziony do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück, z którego uciekł w 1942 r. na wieść o aresztowaniu matki i siostry. Od 1942 r. członek ZWZ-AK. Do maja 1944 r. ukrywał się u rodziny we wsi Klepaczka. W czerwcu dołączył do oddziału por. „Włodka”, którego dowództwo wkrótce przejął „Czech”, i był jego żołnierzem do listopada 1944 r. Po wkroczeniu Sowietów konspirował z byłymi żołnierzami „Czecha”, prawdopodobnie planując zdobycie broni i dołączenie do oddziału „Żbika”. Aresztowany 4 VI 1945 r., skazany 26 VI 1945 r. przez Wojskowy Sąd Okręgowy w Łodzi na karę śmierci, zamienioną następnie na pięć lat więzienia. Odbывał karę w Częstochowie, Płocku i Wronkach. Pracował jako nauczyciel m.in. w Państwowym Liceum Plastycznym w Częstochowie. Ożenił się w 1950 r. W latach 80. członek i przewodniczący „Solidarności”. Autor licznych dzieł m.in. tabernakulum w Bazylice Jasnogórskiej. Odznaczany za pracę pedagogiczną przez władze PRL. W latach 90. organizator i przewodniczący związków kombatanckich w Częstochowie, członek Sądu Koleżeńskiego ZZNSZ. Przyjaźnił się ze „Żbikiem”, któremu pomagał w wydaniu wspomnień. Mieszka w Częstochowie. Zob. IPN BU 0207/7493, Zygmunt Kempa; IPN Ka 057/240, t. 1, Kwestionariusz osobowy Zygmunta Kempy, k. 7; Archiwum prywatne Zygmunta Kempy „Zbyszka”, dokumenty prywatne, relacje Zygmunta Kempy, Zofii i Grzegorza Wawrzyczków z 20 IX 2015, w zbiorach autora.

³¹ Ryszard Kołodziej „Rys”, partyzant NSZ, przyjaciel Zygmunta Kempy. Po aresztowaniu Kempów i Jerzego Miklewskiego (partyzanta NSZ z grupy „Czecha”, syna rtm. Bogdana Miklewskiego, komendanta Powiatu NSZ Częstochowa-Miasto, zabitego 4 VII 1944 r.). Kołodziej wyjechał na Pomorze, gdzie się ukrywał. Nie został aresztowany, ale podpadł na zdrowiu. Zmarł młodo.

³² Bliższych danych brak. Nie pojawia się w znanych autorowi dokumentach dot. losów żołnierzy „Czecha”, nie znali tego nazwiska także świadkowie, z którymi autor rozmawiał.

³³ Prawdopodobnie mowa o Eugeniuszu Cierpiale, synu Szymona, ur. 14 XII 1910 r., który był żołnierzem oddziału AK „Cezara”. Zatrzymany 14 VII 1945 r., Wojskowy Sąd Okręgowy w Łodzi umorzył sprawę przeciw niemu 28 VIII 1945 r. na mocy amnestii. Zob. IPN Ld pf 12/2016, Akta śledcze w sprawie przeciwko: Cierpień Eugeniusz.

³⁴ Czesław Łuźniak „Grześ” ur. 18 XII 1920 r., członek oddziału NSZ „Czecha”, wraz z częścią jego żołnierzy przyłączył się do oddziału „Żbika”. Według zeznań jednego z partyzantów razem z „Harnasim” i „Harrym” miał utrzymywać kontakt z żandarmerią niemiecką. Zdezercerował z oddziału przed bitwą pod Olesznem i udał się do Częstochowy. Tam miał dołączyć do oddziału miejskiego

zmienić pseudonim z „Wicher” na „Zagłoba”. Żołnierze NSZ mieli konspirować dalej i utrzymywać między sobą kontakt. Siewiera nie podał jednak żadnych szczegółów na temat charakteru owych kontaktów ani planów, jakie mieli konspiratorzy. Przesłuchiwanie w jego sprawie Zygmunt i Otylia Kempowie potwierdzili jedynie, że podczas wojny był żołnierzem oddziału „Czecha”³⁵.

Na podstawie powyższych zeznań i dowodów rzeczowych (broń i fałszywa karta) Siewiera został oskarżony o uczestnictwo w nielegalnej organizacji zbrojnej, bezprawne używanie stopnia oficerskiego, posługiwanie się fałszywym dowodem tożsamości i posiadanie broni bez zezwolenia³⁶. Rozprawa Wojskowego Sądu Garnizonowego w Kielcach na sesji wyjazdowej w Częstochowie pod przewodnictwem ppor. Mariana Doerffera odbyła się 30 października 1945 r. o godzinie 15:00. Podczas rozprawy Siewiera wyjaśniał:

Byłem członkiem NSZ-tu tylko do czasu wkroczenia Armii Polskiej i Sowieckiej ale od tego czasu kontakt zerwałem. Z „Grzesiem” się nie spotykałem, a ostatni raz przed moim aresztowaniem się widziałem z Tolą Kempówną i Władkiem. Do milicji wstąpiłem w lutym pod przybranym nazwiskiem Karczewskiego aby zmylić ślady gdyż bałem się zemsty ze strony organizacji. Dokument sfalszowany został wystawiony w listopadzie 1944 r. Stopień podporucznika miałem nadany w organizacji AK do której to organizacji przeszedłem w listopadzie 1944 gdzie otrzymałem dowództwo grupy na miejsce „Czecha”. Pistolet nosiłem bez zezwolenia władz³⁷.

Sąd nie dał wiary tym wyjaśnieniom i uznał Siewierę winnym postawionych zarzutów, jednak dzięki amnestii która uwolniła go od większości kary, miał spędzić w więzieniu rok³⁸. Cały wyrok sprawia wrażenie wydanego „na wszelki wypadek”, przewencyjnie, jak gdyby sąd wiedział, że ma do czynienia z kimś zaangażowanym w działalność partyzancką, kto może być potencjalnie niebezpieczny dla „ludowej” władzy, więc należy go skazać choćby na rok, bo wypuszczony na mocy amnestii zniknie z oczu władzy i wróci „do lasu”.

Następny rok Jan Siewiera spędził w więzieniu. Opuścił je 16 lipca 1946 r.³⁹ i odwiedził rodzinę, która pół roku wcześniej wróciła z Niemiec do Polski, w Kuźnicy Kaszewskiej. Jak wspominał jego młodszy brat Marian:

Jak myśmy wrócili z Niemiec, to on nas chyba dwa razy odwiedził na Kuźnicy. To był rok czterdziesty szósty, na początku. Pamiętam że myśmy tak na wiosnę przyjechali i biegło się na bosaka po łące. Gdzieś tak kwiecień. I potem on nas odwiedził. Pamiętam że taki worek cukierków przywiózł, dzieci pełno się naszło i się tymi cukierkami zajadali. A jak już wrócił powrotem na swoją siedzibę, tam na Szczepany [...] ⁴⁰.

AK „Dziedzica”, a po jego rozwiązaniu do oddziału NSZ „Pługa”. Po aresztowaniu „Pługa” objął dowództwo bojówki miejskiej. Aresztowany przez Niemców, osadzony w więzieniu na Zawodzie. Po „wyzwoleniu” wstąpił ochotniczo do WP. Służył m.in. w 15 DP. Obserwowany od 1949 r., w 1955 r. intensywnie rozpracowywany m.in. przez zbieranie obciążających go zeznań byłych żołnierzy „Czecha” i „Żbika”. Zob. IPN Ld 011/2427.

³⁵ IPN BU 823/45, Protokół przesłuchania podejrzanego z dnia 15 VII 1945; Protokoły przesłuchań świadków z 16 VI 1945, k. 18-22.

³⁶ Ibidem, Akt oskarżenia, k. 30.

³⁷ Ibidem, Protokół rozprawy głównej, k. 43.

³⁸ Ibidem, Wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej, k. 46-47.

³⁹ Ibidem, [karta bez tytułu z opisem: Jan Siewiera, początek kary: 16 VII 1945, koniec kary 16 VII 1946], k. 48.

⁴⁰ Relacja Mariana Siewiery z 10 III 2011 r., w zbiorach autora.

Latem 1946 r. Siewiera prawdopodobnie udał się do Szczepan, gdzie mieszkała jego rodzina, znajomi, dziewczyna i gdzie ukrywał się podczas wojny. Na początku sierpnia 1946 r. w okolicach dobrze mu znanego Popowa pojawił się oddział partyzancki Konspiracyjnego Wojska Polskiego „Oświęcim”, dowodzony przez ppor. Alfonsa Olejnika „Babinicza”. Siewiera przyłączył się do niego i już we wrześniu został zastępcą dowódcy. Jak to się stało, że „Wicher” – Siewiera zachował stary pseudonim – tak szybko skontaktował się z oddziałem i otrzymał w nim stanowisko? Wiele wskazuje na to, że z „Babiniczem” znali się już wcześniej.

Alfons Olejnik pochodził ze Skomlina. Urodził się 5 marca 1921 r. Skończył szkołę powszechną i gimnazjum, w 1938 r. wstąpił do Szkoły Podoficerskiej Piechoty dla Małoletnich nr 2 w Śremie. W okresie wojny, podobnie jak Siewiera, był członkiem konspiracji narodowej i ukończył podchorążówkę. Używał wówczas pseudonimu „Kmicic”. W sierpniu 1944 r. przybył na koncentrację Brygady Świętokrzyskiej NSZ i był żołnierzem zwiadu konnego. Następnie trafił do 7 Dywizji Piechoty AK, gdzie poznał Stanisława Sojczyńskiego „Zbigniewa”, wówczas dowodzącego pierwszym batalionem 27 pp AK. W styczniu 1945 r. wrócił do rodzinnego Skomlina, gdzie pracował w piekarni ojca. Ujawnił się w RKU jako były członek AK, lecz nie zerwał kontaktu z kolegami z NSZ i organizował zakonspirowaną grupę. 12 czerwca 1945 r. w Częstochowie aresztował go UB. Umieszczony w więzieniu Częstochowa-Zawodzie Olejnik został oskarżony o członkostwo w NSZ oraz nielegalne posiadanie broni i radia. Sądzony był przez ten sam sąd co Jan Siewiera zaledwie godzinę wcześniej. Zaprzeczył wszystkim zarzutom, mimo to skazano go na karę łączną czterech lat więzienia, którą darowano na mocy amnestii. W związku z tym dwa tygodnie później, 17 listopada wyszedł z aresztu na wolność⁴¹. Nawet jeśli nie znali się w czasie wojny, to z Siewierą mogli poznać się w areszcie lub w więzieniu. Zachowało się doniesienie z 23 lipca 1946 r. mówiące o tym, że na Zawodziu oddziałowy pije wódkę z więźniami, pozwala im rozmawiać między sobą oraz z osadzonymi kobietami⁴².

Podczas gdy Siewiera przebywał w więzieniu, Olejnik zorganizował oddział partyzancki, podporządkowany Konspiracyjnemu Wojsku Polskiemu – poakowskiej organizacji utworzonej w 1945 r. przez kpt. Stanisława Sojczyńskiego, który przyjął nowy pseudonim „Warszyc”. Zimą i wiosną Olejnik, przyjąwszy pseudonimy „Roman” i „Babinicz”, zebrał kilkusobową grupę z którą pod koniec marca 1946 r. rozpoczął dzia-

⁴¹ Na temat losów A. Olejnika zob. m.in. IPN Ki 30/403, Akta w sprawie Alfonsa Olejnika podejrzanego z art. 1, 4 par. 1a i 11 dekretu o ochronie państwa tj. o przynależność do NSZ, stworzenie placówki NSZ, nielegalne posiadanie broni i radia, pobieranie kontrybucji i słuchanie komunikatów radia londyńskiego [dalej: Ki 30/403]; IPN Ld 6/48, Akta sprawy przeciwko Alfonsowi Olejnik [dalej: Ld 6/48]; IPN Ld pf 12/2222, Akta śledcze przeciwko Olejnikowi Alfonsowi; IPN, BU 0363/206, Olejnik vel Orliński Alfons Tadeusz syn Jana ur. 5 III 1920 r.; IPN Ld 030/279, Kontrewolucyjna organizacja pod nazwą „Konspiracyjne Wojsko Polskie” w województwie łódzkim [dalej: Ld 030/279]; IPN Wr 09/1198, Charakterystyka nr 2/78 nielegalnej organizacji p.n. „Konspiracyjne Wojsko Polskie – KWP” [dalej: Wr 09/1198]; K. Jasiak, *Porucznik Alfons Olejnik „Babinicz” komendant oddziału partyzanckiego SOS „Oświęcim” Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, „Rocznik Wieluński” 2005, t. 5; P. Kowalski, *Alfons Olejnik (1920-1947)*, [w:] *Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944-1956. Słownik biograficzny*, [kom. red. T. Bałbus et al.], t. 2, Kraków 2004, s. 375-376, *Słowniki – Instytut Pamięci Narodowej*, t. 3. Autor od kilku lat zbiera materiały i relacje dot. losów żołnierzy oddziału A. Olejnika.

⁴² IPN Ka 011/38, t. 1, Sprawozdania dekadowe z pracy śledczej MUBP w Częstochowie z pracy poszczególnych sekcji Ref. III MUBP w Częstochowie dot. zwalczania podziemia, doniesienie, k. 230.

łałość. Jednocześnie trwały rozmowy między dowództwem KWP: pośredniczącym w nich „Babiniczem” a Franciszkiem Olszówką „Ottem”⁴³ i Stanisławem Pankiem „Rudym”⁴⁴. „Otto” chciał nawiązać kontakt z KWP i podporządkować się tej organizacji, a gdy poległ 8 lutego 1946 r., „Rudy” przejął większość jego żołnierzy. W rezultacie kontroli w oddziale „Rudego”, w którym wiosną 1946 r. upadała dyscyplina, inspektor oddziałów leśnych KWP, kpt. Eugeniusz Tomaszewski „Czarski”/„Burta” zdecydował o przekazaniu dowództwa nad całością oddziału „Babiniczowi”. Panek nie chciał się do tej decyzji dostosować. Spór trwał przez cały kwiecień i zakończył się przekazaniem kilkunastu żołnierzy „Rudego” do oddziału „Babinicza”; sam Panek zostawił sobie kilku ludzi i odszedł w rejon Bolesławca (poległ 10 sierpnia 1946 r.). Uroczysta msza i przysięga żołnierzy „Babinicza”, których było już około 70, odbyła się 3 maja 1946 r. Do połowy sierpnia oddział wykonał szereg akcji, było to m.in. rozbięcie kilku posterunków MO, starcia z siłami bezpieczeństwa i zatrzymanie pociągów. Po aresztowaniu dowództwa KWP (27 czerwca 1946 r.) „Babinicz” pozbawiony rozkazów ograniczył działalność, a po wykryciu jego obozowiska i starciu z obławą pod Parzymiechami (24 lipca)⁴⁵ przeszedł w rejon Żałęcza Małego, kilka kilometrów na wschód od Popowa, nad brzegiem Warty, i tam postanowił przeczekać trudny okres. Prawdopodobnie wtedy to do oddziału przybył ppor. „Wicher”⁴⁶.

⁴³ Franciszek Olszówka „Otto”, syn Augusta, ur. 3 XII 1923 r. w Pisarzowicach, pow. Kępno, podczas okupacji niemieckiej powołany do Wehrmachtu. Od 1943 r. żołnierz AK w pow. Kępno. Od stycznia 1945 r. służył w MO, z której zdezerterował i stworzył oddział zbrojny, czasowo podporządkowany WSGO „Warta”. Zginął 8 II 1946 r. w Pisarzowicach podczas akcji WBW z Wrocławia, zastrzelony przez mjr. Jakuba Jonasa. Pochowany we Wrocławiu. Zob. J. Bednarek, *Oddział Franciszka Olszówki „Otta”. Z dziejów powojennej konspiracji antykomunistycznej*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2004, nr 1(5), s. 197-219; K. Szwagrzyk, *Działania Wojsk Bezpieczeństwa Wewnętrznego województwa wrocławskiego przeciwko oddziałowi Franciszka Olszówki ps. „Otto”* (23 grudnia 1945 – 23 lutego 1946 r.), „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989” 2007, nr 1(5), s. 103-136 i tam dalsza bibl.

⁴⁴ Stanisław Panek „Rudy” ur. 4 IX 1924 r. w Czeladzi pow. Będzin, podczas wojny przebywał na Kielecczyźnie, gdzie miał utrzymywać kontakt z NSZ. Po „wyzwoleniu” w 1945 r. powołany do WP, z którego zdezerterował, ukrywał się i wkrótce wstąpił do oddziału „Otta”. Po podziale oddziału objął dowództwo własnej grupy, z którą działał aktywnie zimą i wiosną 1946 r. Z biegiem czasu w jego grupie słabła dyscyplina, dochodziło do rabunków na ludności cywilnej i mordowania cywilów narodowości żydowskiej. W kwietniu czasowo podporządkował się KWP; w maju oddał większość żołnierzy „Babiniczowi” i odszedł w rejon Bolesławca. Popadł w konflikt z „Babiniczem”, który wysłał nawet grupę żołnierzy w celu zastrzelenia „Rudego” za uprawianie bandytyzmu. Poległ w walce w młynie Papiernia koło Wójcina 10 VIII 1946 r. Zob. J. Bednarek, *Likwidacja oddziału Stanisława Panka „Rudego” i procesy jego żołnierzy przed sądami wojskowymi*, [w:] *Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi*, red. J. Wróbel, J. Żelazko, Warszawa 2004, s. 88-118, *Konferencje IPN*, t. 21 i tam dalsza lit. Informacje o wyroku śmierci na „Rudego” potwierdza relacja A. Sikorskiego z 20 II 2014 r.

⁴⁵ *Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956* (red. R. Wnuk et al., oprac. haseł i pierwowrysów map T. Balbus et al., Warszawa-Lublin 2007) i niektóre publikacje podają błędną datę 23 VII 1946 r.

⁴⁶ Z pośród publikacji dot. oddziału „Babinicza” zob. najważniejsze: K. Jasiak, *Działalność partyzancka Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, Wieluń-Opole 2008, s. 219-255; T. Toborek, *Stanisław Sojczyński i Konspiracyjne Wojsko Polskie*, Łódź 2007, s. 69, 75, 118; *Konspiracyjne Wojsko Polskie krypt. „Lasy – Bory” 1945-1946 (z dziejów niepodległościowego podziemia zbrojnego na ziemi częstochowsko-wieluńskiej)*. Oddział partyzancki Służby Ochrony Społeczeństwa „Jastrzębie” – „Oświęcim” dowodzony przez por. Alfonsa Olejnika „Babinicza”. *Dokumenty*, oprac. A.W. Gała, Wrocław 1999; J. Bednarek, *W kręgu Konspiracyjnego Wojska Polskiego. Oddział ppor. Alfonsa*

5 sierpnia 1946 r. patrol z oddziału „Babinicza” rozbroił posterunek MO w Zawadzie koło Popowa. Prowadził go właśnie Jan Siewiera. Partyzanci zabrali broń oraz dokonali rekwizycji w miejscowej spółdzielni⁴⁷. We wrześniu 1946 r. oddział obozował w pobliżu Nowej Wsi i Wąsoca. W tej okolicy ukryto kilka sztuk broni. Mieli w tym uczestniczyć „Babinicz”, „Wicher” i inni partyzanci⁴⁸. Wkrótce później Olejnik po raz pierwszy rozpuścił oddział, ukrywając żołnierzy drużynami „na melinach”. On sam zabrał ze sobą kilku zaufanych ludzi i wyjechał do Gdańska. Prawdopodobnie szukał drogi ucieczki na Zachód, kontaktu z innymi organizacjami konspiracyjnymi lub drogi wyjścia z partyzantki do normalnego życia. Spotkał tam też kilka osób, które znał z działalności w NSZ⁴⁹.

„Wicher” nie pojechał z „Babiniczem” do Gdańska. Prawdopodobnie utrzymywał łączność między rozproszonymi drużynami, a także zajął się zorganizowaniem fałszywych dokumentów. Tropiony przez UB Olejnik wrócił z Pomorza pod koniec września 1946 r. Spotkał się z łącznikami, którzy przekazali mu informacje, że podczas jego nieobecności skontaktował się z nimi „R-24” – człowiek podający się za Anglika, oficera z Zachodu, który oferował możliwości przerzucenia oddziału na Lubelszczyznę. „Babinicz” słyszał o tym, że z oferty takiej mieli skorzystać inni oficerowie KWP, i postanowił ponownie zmobilizować oddział, by w razie ponownego przybycia wysłannika być gotowym na wszelkie ewentualności. Nie wiedział o tym, że „Anglik” w rzeczywistości był agentem bezpieki Zygmuntem Lercelem, a partyzanci, którzy skorzystali z jego propozycji, zostali zabici lub aresztowani. Na początku października oddział „Babinicza” zebrał się ponownie⁵⁰. Wraz z Olejnikiem z Pomorza przyjechał jego kolega z okresu

Olejnika „Babinicza”, „Romana” i jego likwidacja przez aparat bezpieczeństwa, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2005, nr 24, s. 5-25; idem, Likwidacja oddziału Stanisława Panka „Rudego”..., s. 88-118.

⁴⁷ IPN Ld 6/160 t.1, akta sprawy Sr 344/48 przeciwko: Żurek Jan i inni, protokół przesłuchania podejrzanego-oskarżonego Józefa Marcinkowskiego z 1 VII 1947, k. 221-222; Ka 011/31 t.1, Sprawozdania dekadowe z pracy Ref. III MUBP w Częstochowie dot. likwidacji podziemia, sprawozdanie sekcji I MUBP w Częstochowie za okres sprawozdawczy od 26 VII 1946 do 6 VIII 1946, k. 268-269.

⁴⁸ IPN Ld 6/47, Akta sprawy Sr. 3/47 przeciwko: Wyrembak Jan i inni Protokół przesłuchania podejrzanego-oskarżonego Jana Wyrembaka, k. 13-14. Plut. Jan Wyrembak „Wilga” (12 IX 1947 - 18 I 1947) w latach 1938-1939 służył w 78 pp w Baranowiczach. Od maja 1941 r. w AK na Wileńszczyźnie pod pseudonimem „Niedopytalski”; zastępca drużynowego, później drużynowy. Walczył z partyzantką niemiecką, litewską i sowiecką; uczestniczył w operacji „Ostra Brama”. Od maja 1946 r. członek oddziału KWP ppor. Alfonsa Olejnika „Babinicza”, pełnił funkcję podoficera broni i dowódcy drużyny; zwerbował wielu ludzi do oddziału. Aresztowany 17 XII 1946 r., skazany 10 I 1947 r. na karę śmierci. Zastrzelony 18 I 1947 r. (w aktach nie ma protokołu wykonania KS). Według K. Jasiaka pochowany we wsi Turów koło Wielunia. Na pomniku KWP w Wieluniu odsłoniętym 1 III 2013 r. zapisano błędnie jego nazwisko jako Wyrębak i stopień kaprała. Zob. także IPN Ld pf 12/432, Akta śledcze przeciwko Jan Wyrębak; relacja Wincentego Solińskiego z 14 IV 2015 r., w zbiorach autora.

⁴⁹ IPN Ld 6/48, Protokół przesłuchania A. Olejnika z 30 XII 1946, k. 101-103, Protokół przesłuchania A. Olejnika z 3 I 1947, k. 127; IPN Wr 00/14/1915, t. 1, [teczka bez tytułu dot. Zbigniewa Piątakiewicza], Życiorys, k. 8-13; IPN Ld 6/66, Akta sprawy Sr. 194/47 przeciwko: Nowak Teodor i inni, protokół przesłuchania Ireny Pietrzak z 18 IX 1946, k. 96-97; T. Lenczewski, *Skazany przez swoich*, „Karta” 1992, nr 9, s. 101-104; Korespondencja autora z Andrzejem Sikorskim, w zbiorach autora.

⁵⁰ IPN Ld 6/48, Protokół przesłuchania Alfonsa Olejnika z 30 XII 1946, k. 109-110; Protokół przesłuchania Alfonsa Olejnika z 3 I 1947, k. 126-127; IPN Ld 6/47, Protokół przesłuchania Jana Wyrembaka z 31 XII 1946, k. 42-43. Szerzej na temat agenta i jego działalności zob. J. Bednarek, *Zygmunt Lercel (1921–1950), agent Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego*, „Aparat Represji

okupacji, używający nazwiska Jan Wieczorek i pseudonimu „Hubert”. Według niektórych relacji miał on przejąć stanowisko zastępcy dowódcy⁵¹; sam „Babinicz” zeznał, że „Wieczorek nie zajmował specjalnego stanowiska, ale był na etacie oficerskim”⁵².

W tym czasie „Wicher” prawdopodobnie przebywał w oddziale, a także odwiedzał rodzinę, przyjaciół i dziewczynę w Szczepanach. Rodzinie Tasarzów pomógł odbudować dom zniszczony podczas wojny. W tej okolicy pojawiało się też kilku jego kolegów z oddziału, którzy czasem odwiedzali go w Szczepanach. W rozmowach między sobą wspominali, że inną kryjówkę mieli w leżącej za lasem wsi Wapiennik, u „starszej pani, którą nazywali pierzynką”; istotnie, jedną z melin oddziału był dom Stanisławy Kiedos, leżący pod lasem na skraju Wapiennika⁵³. Jeszcze we wrześniu Siewiera zorganizował fałszywe dokumenty dla kilku żołnierzy, m.in. dla szefa oddziału, plut. Jana Świątka „Czarnego”⁵⁴. Jak zeznał Świątek:

Ten dowód którym się posługuje pochodzi z gminy Popów jak mi opowiadał mój kolega z bandy „Babinicza” „Wicher”, który w końcu października 46 r. [w rzeczywistości 20 września – przyp. K.P.] poszedł do gminy w Popowie, podstępem wziął wójta który wydał blankiety i pieczęć które „Wicher” odbił kilka blankietów dowodowych i na tym zabrawszy dane dowody przyszedł do grupy⁵⁵.

Podczas kolejnego przesłuchania zeznał:

W miesiącu wrześniu 1946 r. ja będąc w domu tj. w Częstochowie przy ulicy Kościelnej nr 39 gdzie przyszedł ps. „Wicher” i dał mi to zaświadczenie tymczasowe uzupełnione kompletnie i opieczętowane, oświadczając mi że dokument ten dla mnie i dla siebie zabrał z Urzędu Gminy Popów podczas dnia zabierając także wójtowi pieczętkę w tym celu i sam dokumenty te własnoręcznie podpisał. Nadmieniam że o takowy dokument ja już od dawna starałem się podstępem wyrobić i w tym celu wymienionemu „Wichrowi” wydałem zdjęcie. Jakoby o tym mógł cokolwiek wiedzieć wójt gminy Popów tego powiedzieć nie mogę⁵⁶.

w Polsce w Polsce Ludowej 1944-1989” 2007, nr 1(5); T. Toborek, *op. cit.*, s. 152-157; K. Jasiak, *Z dziejów Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, Radomsko 2010, s. 60-65. W innych dokumentach i opracowaniach agent występuje pod pseudonimem Z-24, w zeznaniach „Babinicz” nazywa go R-24. W wyniku jego działalności rozbito oddział KWP „Warszawa” kpt. Henryka Głapińskiego „Klingi” oraz wystrzelano partyzantów Adama Dulęby „Jura”.

⁵¹ Relacja Wincentego Solińskiego, [on-line:] <http://www.kresy.pl/kresopedia/historia,ii-wojna-swia-towa?zobacz/wyrok-wykonano> (8 II 2016).

⁵² IPN Ld 6/48, Protokół przesłuchania Alfonsa Olejnika z 30 XII 1946, k. 110.

⁵³ Relacja Teresy Wąż z 29 VIII 2015 r., w zbiorach autora; IPN Ld pf 10/372, Raporty-meldunki syt. dotyczące działalności band od 1950-1954 r. [dalej: Ld pf 10/372], Raport specjalny, k. 18-19. Stanisława Kiedos córka Wawarzyńca, ur. 7 IV 1917 r.

⁵⁴ Plut. Jan Świątek „Czarny” ur. 10 V 1891 r. w Skomlinie, syn Grzegorza i Marii Żółtaszek. Ukończył szkołę powszechną. W 1917 r. wstąpił do Polskiej Organizacji Wojskowej, uczestniczył w rozbrajaniu Niemców w 1918 r. Zgłosił się na ochotnika do WP, w składzie 27 pp brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. W WP do 1 VIII 1922 r., odznaczony medalem za wojnę 1918-1920, następnie służył w Policji Państwowej w Radomsku, od 1935 r. jako dowódca plutonu. W okresie wojny organizował placówkę wywiadu ZWZ-AK na terenie pow. Wieluń. Od maja 1946 r. w KWP, w oddziale „Babinicza” pełnił funkcję szefa oddziału. Miał żonę i cztery córki, dwie z nich, Genowefa i Sabina, także zaangażowały się w konspirację. Zob. IPN Ki 8/317; relacje Sabiny Świątek z 28 XII 2013 r., 20 II 2014 r.

⁵⁵ IPN Ki 8/317, Protokół przesłuchania podejrzanego Świątka Jana z 3 II 1947, k. 22.

⁵⁶ Ibidem, Dalszy ciąg przesłuchania podejrzanego Świątka Jana ps. Czarny, 22 III 1947, k. 68.

Wspomnianym wójtem, który podpisał fałszywe dokumenty, był Stanisław Psik. Urodzony w 1902 r. w Dąbrówce, małej wsi praktycznie graniczącej z Popowem. Był rolnikiem, ukończył trzy klasy szkoły powszechnej, pracował także na kolei. Przed wojną odbywał służbę wojskową w 4 Pułku Artylerii Ciężkiej w Łodzi, w 1939 r. walczył w kampanii wrześniowej i dostał się do niewoli, w której spędził trzy lata. Zwolniony z obozu jenieckiego wrócił do Dąbrówki i pracował w gospodarstwie, a 1 lutego 1945 r. został mianowany wójtem gminy Popów i pełnił tę funkcję do 17 grudnia 1946 r. W pamięci starszych mieszkańców Popowa i okolic zapisał się jako bardzo porządny człowiek, który nigdy nikomu nie odmówił pomocy⁵⁷.

Po zeznaniach Świątka, Psik został aresztowany i oskarżony o pomoc partyzantom. Bronił się, mówiąc, że jadł w domu obiad i wyszedł na podwórko, gdy przyszło do niego dwóch ludzi w cywilnym ubraniu i w okularach słonecznych, którzy poprosili go o poufną rozmowę. Oświadczyli, że są z „grupy leśnej AK”, zrewidowali go, zabrali pieczętkę i kazali udać się do Urzędu Gminy po pieniądze. W budynku urzędu (dziś już nieistniejącym), w obecności personelu jeden z nich przeszukał szuflady i szafy, prawdopodobnie coś z nich zabrał. Z gminnej kasy pieniędzy nie wzięli, gdyż uznali, że suma jest zbyt mała i „nie warto”, po czym oddali pieczętkę i wyszli⁵⁸. Podobne zeznania złożyli pracownicy gminni: sekretarz Edward Gałęcki i urzędniczka Genowefa Włosińska, zauważając, że wójt wraz z jednym z partyzantów przez kilka minut rozmawiał na osobności, oraz że jeden z nich wychodząc, nakazał „milczeć albo kula w łeb”. Po ich wyjściu Psik zawiadomił posterunek MO w Zawadach. Dzięki takim zeznaniom, stwierdzającym, że wójt udzielił pomocy partyzantom pod przymusem, śledztwo przeciw niemu zostało umorzone⁵⁹. Jednak w rzeczywistości Psik celowo pomagał partyzantom, wyrabiając fałszywe dokumenty wielu członkom oddziału, a jegoownicy i Świątek „kryli” go podczas śledztwa⁶⁰.

Po zorganizowaniu fałszywych dokumentów „Wicher” przebywał w oddziale, który w drugiej połowie października i w listopadzie 1946 r. ograniczył swoją działalność do zdobywania żywności i pieniędzy w spółdzielniach. Wykonano już tylko jedną większą akcję: w nocy z 13 na 14 października 1946 r. między stacjami w Janinowie i Pątnowie po raz drugi oddział zatrzymał pociąg i rozbroił jadących w nim sześciu żołnierzy i oficera WP. „Babinicz” próbował też połączyć się z oddziałem KWP Adama Łebka „Małego”, będącym pozostałością po oddziale kpt. „Klingi”, ale zakończyło się to niepowodzeniem. Nie mając możliwości dalszej walki i stojąc przed koniecznością przetrwania zimy, w pierwszym tygodniu listopada Olejnik rozwiązał oddział, dzieląc go na pięć drużyn, mających ukrywać się „na melinach” w okolicy. Sam wyjechał do Warszawy razem ze znajomym z okresu okupacji, występującym pod fałszywym nazwiskiem Janem Wieczorkiem „Hubertem”. Już pierwszej nocy w Warszawie w niejasnych

⁵⁷ IPN Ki 30/114, Akta w sprawie Nr 31/47 oskarżonego Psika Stanisława [dalej: Ki 30/114]; relacje Kajetana Smolarka, Wandy Słabej, Genowefy Pąklak, Julii Koniecznej z 27 VIII 2015 r., w zbiorach autora. Po zwolnieniu z funkcji wójta Psik pracował jako mistrz stolarski. Miał trzy córki. Zmarł w 1981 r.

⁵⁸ IPN Ki 30/114, Protokół przesłuchania podejrzanego Psika Stanisława z 4 II 1947, k. 4-7; Protokół przesłuchania podejrzanego Psika Stanisława z 27 III 1947, k. 11-15.

⁵⁹ Ibidem, Protokół przesłuchania świadka Edwarda Gałęckiego z 28 III 1947, k. 18-20; Protokół przesłuchania świadka Genowefy Włosińskiej, k. 22-23; Postanowienie o umorzeniu śledztwa, k. 25.

⁶⁰ IPN Ka 230/988, [teczka bez tytułu zawierająca dokumenty procesowe i materiały obciążające osoby sądzone w procesie razem z J. Świątkiem] [dalej: Ka 230/988], Doniesienie z 21 IX 1948 r., k. 161.

okolicznościach „Hubert” postrzelił Olejnika i uciekł z mieszkania przy ul. Chłodnej 22. Nieprzytomny „Babinicz” został zabrany do szpitala, ale ze względu na to, że znaleziono przy nim broń i ryngraf został tymczasowo aresztowany pod fałszywym nazwiskiem Tadeusz Orliński. Po aresztowaniu plut. Jan Wyrembak „Wilga” bardzo szybko zeznał funkcjonariuszom, że jego dowódca przebywa w Warszawie. Olejnik został natychmiast zidentyfikowany i postawiony przed sądem, skazany przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi 9 stycznia 1947 r. na karę śmierci, wykonaną 18 stycznia tego roku⁶¹.

Po rozproszeniu oddziału „na meliny” zaszła konieczność utrzymywania kontaktu między drużynami. Łączność zorganizowali „Czarny” i „Wicher”, który w tym okresie zaczął używać pseudonimu „Jaś” („Jasiu”). Świątek przebywał w Częstochowie, najczęściej w zakonspirowanym mieszkaniu przy ul. Kościelnej 39, do którego czasem przyjeżdżali inni partyzanci. Skrzynki kontaktowe mieściły się w jego rodzinnym mieszkaniu, u zięcia (męża starszej córki) Eugeniusza Bogusa, oraz u znajomego, Antoniego Dałka. Siewiera przebywał u Świątka, którego często odwiedzał, u rodziny w Szczepanach lub u gospodarza Rocha Załogi we wsi Kule⁶². Łączność między nimi oraz wiadomości od nich do partyzantów „na melinach” przenosiła dwójka łączników: Sabina Świątek i Czesław Kiepusa. Sabina Świątek, córka „Czarnego”, rocznik 1928, odbierała listy z konspiracyjnych mieszkań i przekazywała ojcu oraz zносиła wiadomości do kolejnych łączników. Część z nich, w tym te skierowane do „Jasia” (pod tym pseudonimem znali Siewierę), odbierał Czesław Kiepusa. Siedemnastoletni chłopak z Zalesiaków koło Popowa od śmierci obojga rodziców żył z wujostwem. Siewierę poznał jeszcze podczas okupacji niemieckiej, a we wrześniu 1946 r. spotkali się ponownie na zabawie tanecznej. Niedługo później Kiepusa zaczął pomagać „Jasiowi” jako łącznik: w Zalesiakach odbierał listy od Sabiny Świątek i przekazywał je Siewierze lub zaniósł do Szczepan, do Władysława Tasarza. Córka Kiepusy stwierdzała, że wspominał on Siewierę jak przyjaciela, a nawet jak starszego brata, który opiekował się młodym chłopakiem źle traktowanym przez rodzinę⁶³. Łączniczką Siewierzy była też pochodząca ze wsi Giętkowizna Weronika Pilarek⁶⁴.

⁶¹ Zob. K. Jasiak, *Działalność partyzancka...*, s. 158-160; J. Bednarek, *W kręgu KWP...*, s. 20-25; T. Lenczewski, *op. cit.*, s. 101-104 i tam dalsza lit. Informację o tym, że „Wilga” zdradził funkcjonariuszom miejsce pobytu „Babinicza” już podczas wstępnego przesłuchania podał strz. Wincenty Soliński „Stuk”, którego siostra była świadkiem aresztowania Wyrembaka. Relacja Wincentego Solińskiego z 28 VIII 2015 r., w zbiorach autora.

⁶² Roch Załoga ur. 18 VII 1918r., według *Informatora o nielegalnych organizacjach...* miał być zastępcą dowódcy grupy bojowej w oddziale NSZ „Kreta”, tym samym, w którym mieli być Siewiera i Olejnik.

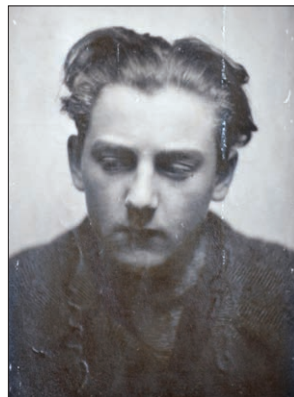
⁶³ IPN Ki 8/317, Protokół przesłuchania podejrzanego Jana Świątka z 3 II 1947 r., k. 20; Protokół przesłuchania podejrzanego Świątek Sabiny z 3 II 1947, k. 94-99; Dalszy ciąg przesłuchania Świątek Sabiny, k. 100; Protokół przesłuchania podejrzanego Sabiny Świątek z 28 III 1947, k. 104-107; Protokół przesłuchania podejrzanego Eugeniusza Bogus z 3 II 1947, k. 116-118; Protokół przesłuchania podejrzanego Eugeniusza Bogus z 28 III 1947, k. 122-126; Protokół przesłuchania podejrzanego Genowefy Bogus z 31 I 1947, k. 135-136; Protokół przesłuchania podejrzanego Czesława Kiepusy z 8 II 1947, k. 152-154; Protokół przesłuchania podejrzanego Czesława Kiepusy z 26 III 1947, k. 158-161; IPN Ld 6/48, Protokół przesłuchania podejrzanego Alfonsa Olejnika z 30 XII 1946, k. 106-107; relacje Sabiny Świątek z 28 XII 2013 r., 20 II 2014 r., relacja Celiny Matyjaszczyk-Kiepusy z 13 VII 2014 r., w zbiorach autora.

⁶⁴ Relacja Marka Pilarka z 27 VIII 2015 r., w zbiorach autora.

Zimą 1946/1947 r. Siewiera podjął próbę skontaktowania się z innymi organizacjami konspiracyjnymi. W grudniu 1946 r. w rozmowie z „Czarnym” miał stwierdzić, że udało mu się nawiązać kontakt z konspiracyjną organizacją z Poznńskiego i wkrótce mają przybyć trzej przedstawiciele tej grupy. Po kilku dniach od ich rozmowy do Świątka przyszedł Kiepora, który przyniósł notatkę na bibułce zawierającą nazwisko i adres, prawdopodobnie członka tej organizacji: „Plak Stanisław Tadeusz, Więzów, Kościelna 14, Mosty gm. Kosakowo, pow. Wejherowo Drabina”⁶⁵. Jednak z tej informacji konspiratorzy nie zdążyli skorzystać.

W styczniu 1947 r. Siewiera utrzymywał kontakt z dowódcą drużyny, sierżantem Andrzejem Sikorskim „Jędrusiem”/„Andrzejem”⁶⁶, który ze swoimi ludźmi ukrywał się „na melinie” w Załęczu Małym. Razem z „Jędrusiem” i jego ludźmi: Bolesławem Kromskim „Byстрыm” i Antonim Błachem „Muchą” wziął udział w akcji ekspropriacyjnej na spółdzielnię w Julianowie, z której zabrano m.in. cukier, zapalki, alkohol, papierosy i odzież. W spółdzielni zostawiono pokwitowanie podpisane przez ppor. „Wichra”. W tym samym składzie pod koniec miesiąca wykonano akcję na Leśnictwo Cisowa, gdzie zdobyto 5 tys. zł, które „Wicher” rozdał między uczestników⁶⁷.

Aresztowany i przesłuchiwany Alfons Olejnik zdradził funkcjonariuszom UB wiele szczegółów dotyczących żołnierzy swego oddziału, a wśród nich miejsc, w których najczęściej przebywał Siewiera⁶⁸. Po uzyskaniu tej informacji, 29 stycznia 1947 r., do Szczepan zostało wysłanych trzech funkcjonariuszy UB z Wielunia. Przyjechali wieczorem samochodem i udali się prosto do domu Władysława Tasarza. Na podwórku między domem a oborą natknęli się na „Wichra”. Rozpoczęła się strzelanina. Siewiera został ranny, prawdopodobnie w kręgosłup; nie mógł poruszać nogami, był jednak przytomny.

Andrzej Sikorski „Jędrus”

⁶⁵ IPN Ki 8/317, Dowody rzeczowe Świątka Jana, notatka „Wichra”, k. 16; Dalszy ciąg przesłuchania Świątka Jana ps. „Czarny”, k. 27-28. Autorowi nie udało się ustalić czy Stanisław Plak/Ptak był członkiem jakiegokolwiek organizacji i czy w ogóle istniał.

⁶⁶ Andrzej Sikorski „Jędrus”, „Andrzej”, ur. 21 IX 1929 r., syn Mariana Sikorskiego, oficera Legionów Polskich i Korpusu Ochrony Pogranicza. Podczas okupacji niemieckiej członek Szarych Szeregów w Warszawie, uczestniczył w akcjach „małego sabotażu” i przenosił broń. W 1944 r. wstąpił do AK, do zgrupowania Mieczysława Tarchalskiego „Marcina”, uczestniczył m.in. w akcji opanowania Włoszczowej. Od kwietnia 1946 r. w oddziale „Babinicza”, od maja do września w stopniu plutonowego, zastępcą dowódcy i członek żandarmerii. Przez kolegów z oddziału uważany za krewnego gen. Sikorskiego. W czerwcu awansowany na sierżanta. Po „rozmelinowaniu” oddziału ukrywał się w Małym Załęczu. Jako jedyny ze swojej drużyny wyostał się z oblawy UB w Wapienniku. Ujawnił się 1 III 1947 r. w Częstochowie. Pracował m.in. jako marynarz. Mieszka w Gdańsku. Zob. IPN Ld pf 10/372, Raport specjalny, k. 18-19; IPN Ld 137/887, t. 1, Raport, k. 6; IPN Ka 011/31, t. 1, Raport sytuacyjny za okres od 7 III do 17 III 1947 r., k. 319; IPN Ld 4/2, Meldunek nr 3 do SG KWP „Lasy” z 13.06.46, k. 14.; IPN Ki 8/317, Protokół przesłuchania Jana Świątka z 3 II 1947, k. 25; Ka 08/2876, Materiały dot.: Sikorski Andrzej; relacje i korespondencja autora z Andrzejem Sikorskim, w zbiorach autora.

⁶⁷ IPN Ld 137/881, t. 1, Akta sprawy przeciwko Kromski Bolesław i inni [dalej: Ld 137/881, t. 1], Protokół przesłuchania podejrzanego Bolesława Kromskiego z 1 II 1947, k. 27-29; Protokół przesłuchania podejrzanego Bolesława Kromskiego z 8 II 1947, k. 31-32.

⁶⁸ IPN Ld 6/48, Protokół przesłuchania podejrzanego Alfonsa Olejnika z 30 XII 1946, k. 106-107.

Przyszedł mu na pomoc przebywający z nim „na melinie” Stanisław Żółtaszek „Siwy”⁶⁹: ostrzelał funkcjonariuszy, którzy wycofali się. Rannego Siewierę noszono na płaszczu, szukając pomocy u miejscowego lekarza, Stanisława Krzemińskiego; odmówił on jednak jej udzielenia z obawy o represje wobec swojej rodziny (miał czwórkę dzieci). W tej sytuacji „Wichra” postanowiono przewieźć w bezpieczniejsze miejsce, do domu Stanisławy Kiedos w Wapienniku. Rannego położono na furmankę, którą pojechali mieszkaniec Szczepan Aleksander Dąbrowski i jeden z braci Tasarzów. W tym samym czasie „Siwy” zaalarmował Andrzeja Sikorskiego; ten zebrał swoich ludzi z „meliny” w Wąsoccu i przybył do Wapiennika oraz wysłał Piotra Draba „Lwa” po pomoc; z Dąbrówki koło Popowa udało mu się sprowadzić weterynarza, Ignacego Wrześniaka, który opatrzył Siewierę. Tymczasem funkcjonariusze ze wsparciem wrócili do Szczepan. Podczas przesłuchania Michała Świątko, wuja Siewierę, dowiedzieli się, gdzie został przewieziony⁷⁰.

Była noc 30 stycznia 1947 r. Grupa funkcjonariuszy UB otoczyła dom w Wapienniku. Kilku z nich niezauważonych (nie wystawiono warty na zewnątrz) podeszło pod drzwi. Wywiązała się strzelanina, w trakcie której z budynku wyskoczyło dwóch partyzantów; zaraz po chwili poległ „Mucha”. Kolejnych 20 minut trwała wymiana ognia, po czym strzały na chwilę ucichły. Andrzej Sikorski po latach tak wspominał kolejne wydarzenia:

Konsternacja, co robić? Przecież nie możemy się poddać bo to kara śmierci albo po piętnaście, dwadzieścia lat dostaniemy. No więc walka. No ale co z rannym na miłość Boską? A porucznik mówi: „słuchajcie, ze mną nie ma mowy żebyście się wydostali, jak mnie będziecie nieść to nas wszystkich rozwalą”. No i co robić? A „Wicher” mówi: „słuchajcie, zostawcie mi tylko mój pistolet”, a do mnie mówi: „Jędrus, organizuj, może się przebijecie”. Ja mówię: „Jak no, poruczniku?” „To jest rozkaz! Nie ma dyskusji! Ja najwyżej jak mnie wezmą to potem mnie osądzą, najwyżej dostane parę lat więzienia”, jeszcze się łudził. I on jeszcze raz mówi: „Nie zastanawiajcie się, tylko próbujcie się przebić. I w ogóle bez dyskusji!”. Ja miałem jeszcze dwa granaty zaczepne, a „Bystry” miał jeden granat. Więc mówię: „Słuchajcie, ja wypadnę pierwszy, rzucę dwa granaty i zaraz za mną ruszamy prosto na las, biegiem jak się tylko da. Trudno, kto przeżyje to przeżyje!”⁷¹

Z budynku wyskoczyła trójka: „Jędrus”, „Lew”, „Siwy”. „Bystry” rzucił granat i wycofał się do środka. Pierwszy biegł Sikorski, który rzucił granaty i dopadł do krawędzi lasu. Żółtaszek poległ, zaś Drab został wzięty do niewoli. Gdy ubecy rzucili granat pod drzwi, poddali się „Bystry” i ranny „Wicher”. Natychmiast rozpoczęło się jego przesłuchanie. Jak wynika z protokołu sekcji zwłok, był bity. Zdradził funkcjonariuszom adres „Czarnego” i fakt, że ma on trzy córki. Podał rysopis Genowefy Bogus oraz hasło „czy pan kupi futro?”. Było to hasło fałszywe, prawdziwe brzmiało: „czy pan (lub pani) kupi karakulę?”. Więcej nie zdołał powiedzieć, gdyż zmarł na skutek odniesionych ran.

⁶⁹ Stanisław Żółtaszek „Siwy” był znajomym A. Olejnika i żołnierzem jego oddziału, przydzielonym do drużyny Andrzeja Sikorskiego „Jędrusia”. Zob. IPN Ld 030/279, t. 6, Kwestionariusz osobowy, k. 107; IPN Ld pf 78/1, t. 1, materiały dotyczące nielegalnej organizacji KWP, wykaz nr 4 zabitych czł. org. KWP w czasie operacji, k. 143; relacje Andrzeja Sikorskiego z 22 V 2013 r., Wincentego Solińskiego z 14 IV 2015 r., 25 V 2015 r., w zbiorach autora; K. Jasiak, *Działalność partyzancka...*, s. 133, 149, 151.

⁷⁰ IPN Ld pf 10/372, Raport specjalny, k. 18-19; Ld 137/887, t. 1, Raport, k. 6; relacje Janiny Tasarż, Władysława Tasarża, Władysława Jerzaba z 7 VIII 2011 r., Teresy Wąż z 28 VIII 2015 r., w zbiorach autora.

⁷¹ Relacja Andrzeja Sikorskiego z 22 V 2013 r., w zbiorach autora.

Ciało przetransportowano do szpitala w Wieluniu, gdzie zostało poddane sekcji. Jana Siewierę pochowano najprawdopodobniej w anonimowym grobie na cmentarzu parafialnym w Wieluniu⁷².

Różnie potoczyło się życie osób, które los zetknął z Janem Siewierą. Spośród żołnierzy NSZ, z którymi działał wiosną 1945 r., dziś (grudzień 2015 r.) żyje już tylko Zygmunt Kempa „Zbyszko”. Zmarła jego siostra Otylia, Ryszard Kołodziej, Jerzy Miklewski i inni.

Marian Doerffer, który sądził Siewierę i Olejnika, pracował jako sędzia w różnych miejscach do 1952 r. Przez niecały rok pełnił obowiązki zastępcy szefa WSR w Poznaniu, następnie przeniesiony do dyspozycji Głównego Zarządu Politycznego, a 5 lutego 1953 r. w stopniu majora do rezerwy. Pracował jako radca prawny i obrońca wojskowy. Wielokrotnie odznaczany⁷³. Bolesław Sztymała, funkcjonariusz, który przesłuchiwał Siewierę, 1 grudnia 1945 r. został zwolniony z UB. Mimo referencji ze strony dawnych partyzanckich kolegów, uznano, że członkostwo w WRN, nie dość radykalnym skrzydle PPS, czyni go niepewnym politycznie⁷⁴.

Spośród kolegów z powojennej partyzantki szczęście dopisało tylko Andrzejowi Sikorskiemu: ujawnił się 1 marca 1947 r. w Częstochowie i udał się do Gdańska, gdzie pracował i żyje po dziś dzień, borykając się z kłopotami ze zdrowiem. Jest najwyższym stopniem z pośród trzech żyjących jeszcze żołnierzy „Babinicza”⁷⁵. Jan Świątek „Czarny” został skazany 31 maja 1947 r. na 12 lat więzienia i utratę praw na trzy lata. Karę dla jego córek, Sabiny i Genowefy oraz E. Bogusa darowano na mocy amnestii. W jego obronie żołnierze oddziału wysyłali listy do prezydenta Bolesława Bieruta. Zwolniony w 1956 r., pracował m.in. jako leśnik. Zmarł 9 kwietnia 1985 r., pochowany na cmentarzu św. Rocha w Częstochowie. Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Częstochowie z 5 października 1992 r. wyrok z 1947 r. unieważniono. Na mocy amnestii zwolniono też Czesława Kiepurę, który nigdy nie podniósł się zdrowotnie po kilku miesiącach brutalnych przesłuchań, jakie przechodził w areszcie częstochowskiego UB. W ich trakcie próbował nawet podjąć próbę samobójczą, która zakończyła się obtłuczeniami i jeszcze cięższym pobicie przez funkcjonariuszy. Po wyjściu z więzienia zrobił sobie tatuaż, na którym umieścił daty 1946-1947 i imiona kolegów, wśród nich imię „Jaś”⁷⁶.

4 lipca 1947 r. WSR w Łodzi we wspólnym procesie skazał Bolesława Kromskiego „Bystrego”, Franciszka Świtonia „Żara” i Wincentego Solińskiego „Stuka” na 15 lat więzienia, Piotra Draba „Lwa” na 10 lat, a Michałowi Świątkowi darowano wyrok na mocy amnestii⁷⁷. Z aresztu wypuszczono też Stanisławę Kiedos oraz Władysława Tasarza i Eleonorę Tasarz – „Leosię”, dziewczynę Siewierę, która znalazła nowego ukochanego,

⁷² IPN Ld pf 10/372, Raport specjalny, k. 18-20; IPN Ld 137/887, t. 1, Raport, k. 6; Protokół sekcji zwłok, k. 191-193; IPN Ki 8/317, Notatka służbowa, k. 134; Protokół przesłuchania podejrzanego Czesława Kiepurę z 1 IV 1947, k. 164-165; IPN Ld 030/279, t. 6, Kwestionariusz osobowy, k. 99; IPN Ld pf 78/1, t. 1, Wykaz nr 4 zabitych czł. org. KWP w czasie operacji, k. 143; relacja Andrzeja Sikorskiego z 22 V 2013 r., w zbiorach autora.

⁷³ IPN BU 2174/4885, Teczka akt personalnych żołnierza: major Doerffer Marian, imię ojca: Stefan, data urodzenia: 1914.

⁷⁴ IPN Ka 0181/199, Sztymała Bolesław s. Jana.

⁷⁵ Relacje i korespondencja autora z Andrzejem Sikorskim, w zbiorach autora.

⁷⁶ IPN Ki 8/317, Wyrok z 31 V 1947 r., k. 250-254; relacje Sabiny Świątek z 28 XII 2013 r., 20 II 2014 r.; relacja Celiny Matyjaszczyk-Kiepurę z 13 VII 2014 r., w zbiorach autora.

⁷⁷ IPN Ld 137/881, t. 1, Wyrok z 4 VII 1947 r., k. 215-222.

wyszła za niego za mąż i razem z nim przeniosła się do sąsiedniej wsi. Zmarła w połowie lat 50.⁷⁸ Najstarsi mieszkańcy Szczepan do dziś niechętnie opowiadają o wydarzeniach sprzed lat, jak gdyby historia Jana Siewiery kryła jakąś nieprzyjemną tajemnicę.

Rodzina Siewierów poznała w całości los Jana dopiero w 2011 r. To, co było dla nich najważniejsze, to poznanie po tylu latach miejsca jego prawdopodobnego pochówku. Jego nazwisko upamiętniono też na tablicy pamiątkowej w kościele w Dankowie (odsłonięta w 2003 r.) oraz na pomnikach w Radomsku (2010 r.) i Wieluniu (1 marca 2013 r.); ten drugi pomnik, znajdujący się na cmentarzu, pełni też funkcję symbolicznej mogiły. Jak powiedział rodzinie Marian Siewiera, stojąc pod nim podczas odsłonięcia: „w końcu mój brat ma grób”⁷⁹.

BIBLIOGRAFIA

Archiwalia:

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej

Biurowo Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie

0207/7493, Zygmunt Kempa.

0363/206, Olejnik vel Orlński Alfons Tadeusz syn Jana ur. 5 III 1920 r.

2174/4885, Teczka akt personalnych żołnierza: major Doerffer Marian, imię ojca: Stefan, data urodzenia: 1914.

823/45, Akta w sprawie Siewiera Jan vel Karczewski Jan s. Stefana.

Archiwum IPN w Katowicach

011/31, t. 1, Sprawozdania dekadowe z pracy Ref. III MUBP w Częstochowie dot. likwidacji podziemia.

011/38, t. 1, Sprawozdania dekadowe z pracy śledczej MUBP w Częstochowie z pracy poszczególnych sekcji Ref. III MUBP w Częstochowie dot. zwalczania podziemia.

0181/199, Sztymala Bolesław s. Jana.

057/240, t. 1, Banda terrorystyczno-rabunkowa NSZ – grupa „Czecha” działająca na terenie pow. Częstochowa.

230/988, [teczka bez tytułu zawierająca dokumenty procesowe i materiały obciążające osoby sądzone w procesie razem z J. Świątkiem].

Archiwum IPN w Kielcach

8/317, Akta sprawy Świątki Jana s. Grzegorza, Świątek Sabiny c. Jana, Bogusa Eugeniusza s. Zygmunta, Bogus Genowefy c. Jana, Kiepur Czesława s. Jana.

30/114, Akta w sprawie Nr 31/47 oskarżonego Psika Stanisława.

30/403, Akta w sprawie Alfonsa Olejnika podejrzanego z art. 1, 4 par. 1a i 11 dekretu o ochronie państwa tj. o przynależność do NSZ, stworzenie placówki NSZ, nielegalne posiadanie broni i radia, pobieranie kontrybucji i słuchanie komunikatów radia londyńskiego.

Archiwum IPN w Łodzi

011/2427, Materiały dot.: Łuźniak Adam.

030/279, Kontrrewolucyjna organizacja pod nazwą „Konspiracyjne Wojsko Polskie” w województwie łódzkim.

4/2, Archiwum KWP.

6/47, Akta sprawy Sr. 3/47 przeciwko: Wyrembak Jan i inni.

⁷⁸ IPN Ld pf 10/329, Skorowidz 3 – spis osób aresztowanych po linii Wydziału III na rok 1947-1948 [PUBP] Wieluń, Książka do spisu osób aresztowanych po linii Wydziału III-go założona dnia 1 stycznia 1947, k. 3; relacja Teresy Wąż z 28 VIII 2015 r., w zbiorach autora.

⁷⁹ Rozmowa autora z Marianem Siewierą, 1 III 2013 r.

6/48, Akta sprawy przeciwko Alfons Olejnik.
6/66, Akta sprawy Sr. 194/47 przeciwko: Nowak Teodor i inni.
6/160 t.1, akta sprawy Sr 344/48 przeciwko: Żurek Jan i inni.
137/881, t. 1, Akta sprawy przeciwko Kromski Bolesław i inni.
pf 10/329, Skorowidz 3 – spis osób aresztowanych po linii Wydziału III na rok 1947-1948 [PUBP] Wieluń.
pf 10/372, Raporty-meldunki syt. dotyczące działalności band od 1950-1954 r.
pf 12/432, Akta śledcze przeciwko Jan Wyrębak.
pf 12/2016, Akta śledcze w sprawie przeciwko: Cierpiał Eugeniusz.
pf 12/2090, Akta śledcze w sprawie przeciwko: Kardaś Władysław.
pf 12/2222, Akta śledcze przeciwko Olejnik Alfons.
pf 78/1, t. 1, materiały dotyczące nielegalnej organizacji KWP.

Archiwum IPN we Wrocławiu

09/1198, Charakterystyka nr 2/78 nielegalnej organizacji p.n. „Konspiracyjne Wojsko Polskie – KWP”.

00/14/1915, t. 1, [teczka bez tytułu dot. Zbigniewa Piątakiewicza].

Archiwum prywatne Zygmunta Kempy ps. „Zbyszko”

Dokumenty prywatne

Relacje i korespondencja w zbiorach autora:

Korespondencja autora z Andrzejem Sikorskim.

Relacje Andrzeja Sikorskiego z 22 V 2013, 20 II 2014, 23 IX 2014, 6 X 2014

Relacja Celiny Matyjaszczyk-Kiepur z 13 VII 2014

Relacja Ewy Świątek z 7 VIII 2011

Relacja Franciszka Świtonia z 31 X 2015

Relacja Genowefy Pąklak z 27 VIII 2015

Relacja Marka Pilarka z 27 VIII 2015

Relacja Janiny Tasarz z 7 VIII 2011

Relacja Julii Koniecznej z 27 VIII 2015

Relacja Kajetana Smolarka z 27 VIII 2015

Relacje Mariana Siewierzy z 10 III 2011, 7 VIII 2011, 1 X 2011, 19 X 2013, 23 XI 2013, 1 XII 2013

Relacja Michała Świątko z 7 VIII 2011

Relacja Sabiny Świątek z 28 XII 2013, 20 II 2014

Relacja Teresy Wąż z 28 VIII 2015

Relacja Wandy Słabej z 27 VIII 2015

Relacja Weroniki C. z 13 VII 2013

Relacje Wincentego Solińskiego z 14 IV 2015, 28 VIII 2015

Relacja Władysława Jerzaba z 7 VIII 2011

Relacja Władysława Tasarza z 7 VIII 2011

Relacja Zygmunta Kempy z 20 IX 2015

Źródła niepublikowane: „Informacja monograficzna miejscowości Działoszyn i okolicy w latach 1939-1946”, oprac. Franciszek Jeżak, Franciszek Merdał, mps, Działoszyn 1979, w zbiorach rodziny Łakomych,

Pamiętnik Józefa Kowalskiego „Torpedy”, w zbiorach rodziny Łakomych,

Pismo do mjr Jana Wybranowskiego „Radosza”, w zbiorach Leszka Żebrowskiego.

Monografie:

Borzobohaty Wojciech, „Jodla”. *Okręg radomsko-kielecki AK 1939-1945*, Warszawa 1988.

Gała Andrzej Wiktor, *Niepodległościowe podziemie zbrojne Częstochowy i okolic 1944-1956*, Częstochowa 1993.

- Konspiracyjne Wojsko Polskie krypt. „Lasy – Bory” 1945-1946 (z dziejów niepodległościowego podziemia zbrojnego na ziemi częstochowsko-wieluńskiej). Oddział partyzancki Służby Ochrony Społeczeństwa „Jastrzębie” – „Oświęcim” dowodzony przez por. Alfonsa Olejnika „Babinicza”. Dokumenty, oprac. Andrzej Wiktor Gała, Wrocław 1999.*
- Informator o nielegalnych organizacjach i bandach zbrojnych działających w Polsce Ludowej w latach 1944-1956, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Biuro „C”, Warszawa 1964.*
- Jasiak Ksawery, *Działalność partyzancka Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, Wieluń–Opole 2008.
- Jasiak Ksawery, *Z dziejów Konspiracyjnego Wojska Polskiego*, Radomsko 2010.
- Jaskulski Włodzimierz „Wroniec”, *O działalności niepodległościowej na Ziemi Wieluńskiej. 1939-1953*, Wieluń 1994.
- Kołaciński Władysław „Żbik”, *Miedzy młotem a swastyką*, Warszawa 1991.
- Toborek Tomasz, *Stanisław Sojczyński i Konspiracyjne Wojsko Polskie*, Łódź 2007.
- Pamięci Narodowych Sił Zbrojnych we Włoszczowskim* (praca zbiorowa), Włoszczowa 2011.
- Konspiracja i opór społeczny w Polsce 1944-1956. Słownik biograficzny*, [kom. red. Tomasz Balbus et al.], t. 2, Kraków 2004, *Słowniki – Instytut Pamięci Narodowej*, t. 3.
- Atlas polskiego podziemia niepodległościowego 1944-1956*, zespół red. Rafał Wnuk et al., oprac. hasel i pierworysów map Tomasz Balbus et al., Warszawa–Lublin 2007.

Artykuły:

- Bednarek Jerzy, *Oddział Franciszka Olszówki „Otta”. Z dziejów powojennej konspiracji antykomunistycznej*, „Pamięć i Sprawiedliwość” 2004, nr 1(5).
- Bednarek Jerzy, *Likwidacja oddziału Stanisława Panka „Rudego” i procesy jego żołnierzy przesłuchami wojskowymi*, [w:] *Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi*, red. Janusz Wróbel, Joanna Żelazko, Warszawa 2004, *Konferencje IPN*, t. 21.
- Bednarek Jerzy, *W kręgu Konspiracyjnego Wojska Polskiego. Oddział ppor. Alfonsa Olejnika „Babinicza”, „Romana” i jego likwidacja przez aparat bezpieczeństwa*, „Zeszyty Historyczne WiN-u” 2005, nr 24.
- Bednarek Jerzy, *Zygmunt Lercel (1921–1950), agent Głównego Zarządu Informacji Wojska Polskiego, „Aparat Represji w Polsce w Polsce Ludowej 1944-1989”* 2007, nr 1(5).
- Lenczewski Tomasz, *Skazany przez swoich*, „Karta” 1992, nr 9.
- Pięciak Wojciech, *Mariana Siewiery morze za wzgórzem*, „Tygodnik Powszechny” 2003, nr 44.
- Szwagrzyk Krzysztof, *Działania Wojsk Bezpieczeństwa Wewnętrznego województwa wrocławskiego przeciwko oddziałowi Franciszka Olszówki ps. „Otto” (23 grudnia 1945 – 23 lutego 1946 r.)*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944-1989” 2007, nr 1(5).

Strony internetowe:

- Forum Inne Oblicza Historii, [on-line:] <https://forum.ioh.pl/viewtopic.php?p=460623> (30 VI 2015).
- Noty biograficzne oficerów Brygady Świętokrzyskiej Narodowych Sił Zbrojnych*, oprac. Czesław Brzoza, [on-line:] http://pka.bj.uj.edu.pl/~plok/portal/php/bs_nsz.php?ID=12581 (30 VI 2015).
- Struktura terenowa i obsada Inspektoratów (Obszarów) i Okręgów NSZ do rozłamu*, [on-line:] <http://www.dws-xip.pl/PW/formacje/pw2054.html> (30 VI 2015).
- Struktura terenowa i obsada personalna Dowództwa NSZ-AK od kwietnia 1944 r.*, [on-line:] <http://www.dws-xip.pl/PW/formacje/pw2056.html> (30 VI 2015).
- Wyrok wykonano*, relacja Wincentego Solińskiego, [on-line:] <http://www.kresy.pl/kresopedia/historia,ii-wojna-swiatowa?zobacz/wyrok-wykonano> (30 IV 2015)

SUMMARY

2nd Lieutenant Jan Siewiera “Wicher”. A soldier of the National Armed Forces and the Underground Polish Army

The article describes the history of second lieutenant Jan Siewiera “Wicher” (1922-1947), especially his underground activities. During World War II he served in the National Armed Forces where he graduated from an officer-cadet school and where he was a soldier of colonel “Czech’s” division (NN). In April 1945 he was arrested and sentenced to one year of imprisonment for his activities in the NSZ. After he left prison, he entered a division of the Underground Polish Army in the autumn of 1946, commanded by second lieutenant Alfons Olejnik “Babinicz”, in which he became deputy commander. After receiving severe wounds he died during interrogation by the officers of the UB (Department of Security). He was probably interred in Wieluń.

KEYWORDS

The National Armed Forces, the Underground Polish Army, Home Army, World War II, underground independence movement, anti-communist resistance movement, żołnierze niezłomni (steadfast soldiers), żołnierze wyklęci (disavowed soldiers)